

והתפלות האלו אשר תקנו הם של תפלות. תפלת שחרית תפלת מנחה תפלת ערבית. ויש לשאול למה אלו של תפלות בזמנים אלו. ויש לפרש על דרך הפשט. מפני כי ראוי שישעבד האדם עצמו אל השם יתברך בעבודתו הן בגופו הן בנפשו הן בממונו וכדכתיב (דברים ו') ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. וכבר התבאר כי אלו שלשה נרמזו בפסוק ואהבת וגו', גופו נרמז בכל לבבך ופירושו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ג"ד ע"א) בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע וידוע כי יצר הרע הוא בגופו של אדם, ובכל נפשך אפילו אם נוטל נפשו, ובכל מאודך אפילו נוטל ממונו. כדאיחא בפרק הרוצה וכמו שהתבאר באריכות. ומפני שבשחרית שינה של שחרית היא עריבה על האדם ביותר וקראו ז"ל (אבות פ"ו) שינה של שחרית וכאשר האדם ישן שינה של שחרית וחפץ ותאב האדם להיות נמשך אחר השינה שהוא גופני ביותר כי אין לך שהוא גופני כמו הישן שלא נשאר רק הגוף ואין הנפש פועל כלל. ובארנו זה אצל שינה של שחרית עיני שם. וצריך להתגבר האדם ולעמוד משינתו ולהתפלל ובוה משעבד האדם גופו אל השם יתברך כאשר גובר על גופו. ותפלת המנחה היא בעיקר היום והאדם בזמן הזה מתעסק בעסקים אשר על האדם ביותר והוא פונה מעסקיו אל התפלה ובוה משעבד ממונו

אילן נתיב הרוצה ע"כ ע"כ ע"כ

א

אל השם יתברך. וכאשר הוא בערב אשר האדם כבר הוא יגע מן העסקים הטרדות שהיה לו עד אותה שעה ונפשו מבקשת מנוחה. ודבר זה שייך לנפש לפי שהנפש היא בעלת מלאכה ובעלת תנועה כמו שהתבאר פעמים הרבה דבר זה ובלילה היא מבקשת המנוחה והמרגוע ועל ידי השינה חוזרת לתקונה וכמו שדרשו (מדרש תהלים פ' כ"ה) על פסוק חדשים לבקרים רבה אמונתך בשר ודם אדם מפקיד בידו פקדון חדש והוא מחזיר אותו אליו בלוי ומקולקל והאדם מפקיד רוחו ונפשו ביד הקדוש ברוך הוא והוא יגע ומקולקל שנאמר כי ביד אפקיד רוחי והוא מחזיר אותה אליו כאלו היא חדשה וזהו חדשים לבקרים רבה אמונתך ולפיכך אמרו חכמים (ברכות ד' ע"ב) שלא לישן בערב קודם התפלה וגם לא יאכל וישתה רק יתפלל, שבוה נראה שהאדם משעבד נפשו אל השם יתברך שהוא יגע מן התנועה ומבקש המנוחה ועם כל זה משעבד נפשו ומתפלל. ולפיכך על ידי אלו שלשה תפלות האדם משעבד כל שלשה דברים ששם לאדם כמו שהתבאר אם גופו אם ממונו אם נפשו אל השם יתברך. ובוה הוא תחת רשות העלה בכל חלקיו אשר יש לו והוא פירוש הגון.

א. איתמר ויבחי"א תפילות אבות תקנום. ריב"ל אמר תפילות כנגד חמדיים תקנום. השלמת העבודה השלמה תהי ע"י שישתלם האדם תחלה בשלימות עצמו, לפי טבע נפשו הישירה להיות דבק באלהים חיים בכל לב ונפש, שזה הוא באמת גם יסוד ההערה השכלית שזכרה בתורה"ל שער עבודת האלהים. אמנם תכלית העבודה תבא בהיותה חוזרת אח"כ לעבודת כלל ישראל, ותחתית בסוף הימים לחיזוק עולם במלכותו ית'. והתפילה מחוברת באמת מרגשי לב טבעיים, להשתחף נפש כל אדם לפני יוצרו, גם היא בגוי ברובה על ענינים לאומיים [תקנונים להשלמת כלל עם ד': הגאולה, השבת השופטים, צמיחת קרן לדוד, בנין ירושלים, השבת העבודה לציון. צריך התבוננות על איה מרכז נוסדה: אם השתפכות הנפש הפרטית היא בה יסוד התוצאות הלאומיות מאליהן תבאנה, או שעיקר יסודה הוא השלימות של העבודה הלאומית, שמתלקטת מטהרת לבו של כל יחיד. והנה האבות שהיו עובדי ד' בעוד לא היתה האומה הישראלית בעולם, ועיקר ההדרכה האנושית שהיתה לשעתם. היתה עבודת ד' הפרטית בלא קישור לאומי. אמנם התמידין המו עבודת ד' של ציבור כללי משותף לכלל ישראל. ע"כ מ"א אבון תקנום, כנגד רוממות הנפש הפרטית שלעולם היא דרושה לכך יחיד לשלימות עבודתו, ומ"א כנגד תמידין תקנום, בסוד ותכלית עבודת ד' כללית שמקורה ביסוד ותכלית עבודת כלל ישראל.

ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ

13

אמנם עוד יש רב יתרון לתפילה, והיא מוצאת תכליתה ברמי המעלה והערך, קדושי עליון הנגשים אל ד' שעי" התפילה יורמו אף ינשאו למעלה הנבואה או קרוב לה. כדברי הסוד אור"ח סי' צד"ק. הם פוגעים מעמדים גדולים יותר מהליכות הטבע, כי יתורמוו הרכה על הטבע וידבקו באלהים חיים בלב תפש טהורה. ולזה המעמד הרם מוכשר הלילה במנוחתו והתבודדותו, כדביאר החסיד בתורה"ל ביתרון תפילת הלילה. גם היא מכשרת את בני המעלה הזאת להיות נפקדים בחזיונות קדושים בשכבם בשנתם, לחזות מחזות נושאים תבואת שכליות נוראות אשר לא יושגו בחכמת החומר וחושיו, זאת תקרא פגיעה. כי הדברים המושגים למעלה מתהלוכות השכליות המוטבעות, הנה שלא כסדר הטבעיות שהן מתהלוכות בהדרגה מהקל אל הכבד וע"פ רכי עינים בודדים המתלקטים למערכה, כ"א בפתע יגלה עליהם אור גדול מגעם ד', אשרי כל זוכה לו, חקרא התפילה מצד היותה כוללת זו התכלית בשם פגיעה, כדרך כזה ג"כ סבת קרבת הנפש, וכאשר אירע באמת ביעקב אבינו ע"ה, שודאי השלימתו ג"פ התפילה לאותו החזיון הנבואי הנשגב של מראה הסולם וכל פרטיו. שעל כן נתיחס לתפילתו שם פגיעה, ויפגע במקום, והיא נאותה לערבית.

ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ

12

ב. אברהם תקן תפילת שחרית, שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם כו', יצחק תקן תפלת המנחה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לנחת ערב" וכו', יעקב תקן תפלת ערבית, שנאמר ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש כו'. אלו השלש לשונות, עמידה, שיחה, פגיעה, מכוונות הנה נגד שלשה ענינים חלוקים שבאים מתועלת התפילה בעבודת השם יתברך. הנה התחלת פעולת התפילה היא שכל יסודי היראה והמוסר שקנה האדם בנפשו, שהם עלולים להשתכח מן הלב מפני טערת יצר לב האדם ותאוה הזמן, התפילה תשריש את כל הענינים הקדושים והציונים הנעלים יפה בלב, באופן שיהי להם מעמד חזק שלא ימוטו מהסתערות רוחות של השחתת המוסר והעבודה השלמה. וזמן פעולה זו נחוצה ביותר בשחרית, שיכין האדם לעצמו קודם שיפנה לעסקי החיים ורגשות תאות הגוף המוכרחים. להקנות לעצמו מעמד מוסרי חזק באופן שיהי לו עמידה נכונה וקיימת שלא ישטפוהו המון גלי הזמן, ויוכל עמוד בנטינות של הכחחות המתנגדים. לזאת תערך התפילה לתכלית זו בשם "עמידה", על אודות פעולתה, והוכשר לזה ביותר אברהם אבינו ע"ה שהי ראש המאמינים, והעומד בעשרה נסיונות נפלאים, אשר [נלחם] על כל המון המתנגדים אל הדרך העולה לראות אור ד', שהסתערו להפיצו ולהריחו (נלחם), ומצא מעמד נכון וקיים לעד.

שיחה, תקרא התפילה בשם משתחף עם צמחים ואילנות, שנקראו שיחים על שם הפרחת הנפש בכחות חדשים, המסתעפים באופן טבעי ע"י רגשות הנפש בעבודה שכלב. זה המעמד ראוי ביותר לעת מנחת ערב, שהאדם קרוב להסיר מעליו הטרדות הזמניות, אז תוכל נפשו להתרומם בטבעה, ורגשי קודש הטבעיים האצורים בתוכה לדבקה באלהים חיים ולהתגבר באהבתו ויראתו הטהורה, יוסיפו פרי תנובה וישלחו ברים ופארות, להיות כדמות אילן רב ואחד השיחים. וההפרחה הטבעית הזאת מיושר הנפש היא שורש להנהגת הדין למי שנוטה מנתיב יושר של ארחות חיים, כי מדת הדין היא ביתוד מדוקדקת בכל דבר שיש לה חק טבעי, שהמשנה ריכו ונוטה מנתיבה יקבל עונש מוטבע. והיא מדתו של יצחק, כדכתיב קרא' ופחד יצחק הי' ליי, וכדאמרי רבנן ברב ביאור. ע"כ יאתה שם "שיחה" לתפילת המנחה.

ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ